

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-250 30 00
www.hkr.se

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för Grundlärare med inriktning mot arbete i fritidshem. VT 2023. Fakulteten för lärarutbildning

Formativ bedömning på anpassad grundskolas fritidshem

Hur gör pedagogerna för att stödja elevernas utveckling och lärande?

Caroline Dahlström Nilsson & Niclas Hilner

Författare

Caroline Dahlström Nilsson & Niclas Hilner

Titel

Formativ bedömning på anpassad grundskolas fritidshem
Hur gör pedagogerna för att stödja elevernas utveckling och lärande?

Engelsk titel

Formative assessment at adapted elementary after- school center
How do educators support students' development and learning?

Handledare

Kristina Westlund

Bedömande lärare

Erika Hansson

Examinator

Sara Lenninger

Sammanfattning

Studien handlar om formativ bedömning på fritidshemmet i den anpassade grundskolan. Bristen på relevant forskning är stor, samtidigt var det en av anledningarna till valet av forskningsområde, eftersom möjligheten att fylla en kunskapslucka blev tydlig. Syftet med studien är att undersöka hur pedagogerna arbetar med formativ bedömning. Observationer genomfördes för att undersöka hur formativ bedömning kom till uttryck i mötet mellan pedagog och elev. Efter observation genomfördes en semistrukturerad intervju med pedagogen som var ansvarig för den planerade aktiviteten, där frågorna handlade om hur pedagogen ser på bedömningens roll. I analysen av studiens resultat har det sociokulturella perspektivet varit studiens valda teori, med fokus på den proximala utvecklingszonen, mediering och appropriering.

Studiens resultat visar att pedagogerna ger formativ bedömning för att eleverna ska bli självständiga. Pedagogerna gör anpassningar och arbetar mycket med upprepning för att bedömningen på sikt ska leda till att förbättra elevernas prestationer. Personalen använder sig av tal, kroppsspråk, gester, widget-bilder och TAKK när de ger formativ bedömning. Den mest påtagliga svårigheten med

formativ bedömning var att bristen på gemensam planeringstid gjorde att kollegiala samtal kring bedömningen uteblev.

Ämnesord

Formativ bedömning, bedömning för lärande, anpassad grundskola, fritidshem, sociokulturellt perspektiv, självständighet

Author

Caroline Dahlström Nilsson & Niclas Hilner

Title

Formative assessment at adapted elementary after- school center.
How do educators support students' development and learning?

Supervisor

Kristina Westlund

Assessing teacher

Erika Hansson

Examiner

Sara Lenninger

Abstract

The study is about formative assessment at the after- school center in the adapted elementary school. The lack of relevant research is clear, at the same time it was one of the reasons for choosing the research area, as the possibility of filling a knowledge gap became clear. The purpose of the study is to investigate how the educators work with formative assessment. Observations were carried out to investigate how formative assessment was expressed in the meeting between teacher and student. After observation, a semi-structured interview was conducted with the pedagogue who was responsible for the planned activity, where the questions were about how the pedagogue sees the role of assessment. In the analysis of the study's results, the sociocultural perspective has been the study's chosen theory, with a focus on the proximal development zone, mediation and appropriation.

The results of the study show that the teachers provide formative assessment in order for the students to become independent. The educators make adjustments and work a lot with repetition so that the assessment leads to improving the students' performance. The staff uses speech, body language, gestures, widget images and sign language when they provide formative assessment. The most

obvious difficulty with formative assessment was that the lack of joint planning time meant that collegial conversations about the assessment did not occur.

Keywords (5–8 st)

Formative assessment, assessment for learning, adapted primary school, after-school centers, sociocultural perspective, independence.

Förord

Att skriva ett examensarbete var en ny erfarenhet för oss båda och det har varit en rejäl utmaning. Vi tackar varandra för ett bra samarbete, från början till slut.

Tack till rektorer, kollegor och elever för att ni hjälpt oss och gett oss möjligheten att fokusera på vårt arbete. Tack till våra nära och kära som stöttat oss i alla lägen.

Ett stort tack till alla medverkande i både observationer och intervjuer, tack till er som språkgranskat vårt arbete och tack till vår handledare. Utan er hade detta arbete inte kunnat genomföras.

Innehållsförteckning

1. Inledning	9
1.1 Syfte	10
1.1.1 Forskningsfrågor	10
2. Bakgrund	11
2.1 Anpassad grundskola	11
2.2 Formativ bedömning	11
3. Forskningsöversikt	13
3.1 Formativ bedömning i den anpassade grundskolan	13
3.2 Bedömning på fritidshemmet	14
3.3 Studiens kunskapsbidrag i relation till tidigare forskning	15
4. Ett sociokulturellt perspektiv	17
4.1 Mediering	17
4.2 Den proximala utvecklingszonen	17
4.3 Appropriering	18
5. Metod	20
5.1 Metodval	20
5.1.1 Observation	20
5.1.2 Semistrukturerade intervjuer	21
5.2 Urval av informanter	22
5.3 Genomförande	22
5.4 Bearbetning av resultat	23
5.5 Etik	24
6. Redovisning av resultat	25
6.1 Hur formativ bedömning kommer till uttryck i mötet mellan pedagog och elev	25
6.1.1 Upprepning, bilder och tecken hjälper eleverna att utvecklas mot aktivitetens mål	25
6.1.2 Frågor för att utveckla eleverna	26
6.1.3 Omsorgsrelaterad bedömning för elevernas självständighet	28
6.1.4 Pedagogerna använder direkt feedback i sin bedömning	30
6.2 Hur ser pedagogerna på den formativa bedömningens roll?	31
6.2.1 Bedömningens roll handlar om självständighet	31
6.2.2 Bedömning ges långsiktigt	32

6.2.3 Pedagogers olika sätt att arbeta med bedömning.....	33
6.2.4 Kollegiala samtal har positiv inverkan på bedömningen, men tidsbristen försvårar.....	35
7. Analys av resultat.....	38
7.1 Språket, kroppsspråk, gester och bildernas betydelse.....	38
7.2 Den proximala utvecklingszonen.....	39
7.3 Appropriering.....	40
8. Diskussion.....	41
8.1 Hinder vid formativ bedömning.....	42
8.2 Metoddiskussion.....	42
8.3 Konsekvenser för yrkesrollen.....	43
8.4 Framtida forskning.....	44
9.Referenser.....	45
Bilaga A Missivbrev till rektorn.....	48
Bilaga B Missivbrev till pedagogen.....	50
Bilaga C Missivbrev till vårdnadshavare.....	54
Bilaga D Observationsmall.....	57
Bilaga E Intervjufrågor.....	58

1. Inledning

Vi har flera års erfarenhet av arbete i anpassad grundskola och upplever att formativ bedömning är positivt för elevernas lärande, men att det är vanligare under skoltid än på fritidshemmet. Därför kommer vår forskning handla om formativ bedömning på anpassad grundskolas fritidshem.

Anpassad grundskola och grundskolan har samma läroplan när det gäller fritidshemmet, där undervisningen handlar om omsorg, utveckling och lärande (Skolverket, 2022). Syftet med fritidshemmet är bland annat att undervisningen ska stimulera elevernas lärande (Skolverket, 2022). Enligt Black och Wiliam (1998) har feedback från lärare och pedagoger stor betydelse för elevernas lärande. I den här uppsatsen ligger fokus på den formativa bedömningen, vilket innebär att bedömningen pedagogerna ska hjälpa eleven att förbättra kvaliteten på sina prestationer (Jönsson, 2020). Andersson (2010) gjorde forskning om bedömning på fritidshemmet, där det visade sig att fritidspedagogerna som deltagit insåg att det är främst formativ bedömning de ger, men att social kompetens bedöms mycket oftare än elevernas kunskapsutveckling, vilket gör att det är svårt att veta om bedömningen fyller en stödjande och bildande funktion. Bedömningen på fritidshemmet kan upplevas komplex. Enligt Skolverket (2022) ska fritidshemmet skapa en meningsfull fritid för eleverna, samtidigt som det blivit ökade krav på måluppfyllelse och utvärderingens ökade betydelse upplever många som kontroll (Lager, 2020). Andersson (2013) forskade om fritidspedagogers syn på det ökade kravet på redovisning och bedömning, där det bland annat framkom att 25 % av de 105 tillfrågade fritidspedagogerna i enkäten ansåg att ordet bedömning hade ganska eller mycket negativ laddning. Enkätsvaren visade också att fritidspedagogerna ogärna ger skriftliga omdömen då det känns som att sätta betyg, men att de ser att positiv återkoppling vid utvecklingssamtal har en framåtsyftande och formativ funktion (Andersson, 2013). Skolverket (2022) skriver inget om bedömning i fritidshemmets läroplan, kapitel 4. Styrdokumentet är också otydliga vad gäller fritidspedagogens roll angående bedömningar av elever i fritidshem och skola (Andersson, 2013). Samtidigt används begreppet undervisning i fritidshemmets läroplan, där

elevernas lärande och utveckling ska stimuleras (Skolverket, 2022). I sitt examensarbete undersökte Falkenström (2019) lärare i den anpassade grundskolans syn på formativ bedömning. Alla var positiva till arbetssättet och fördelar som de intervjuade lärarna lyfte fram var att eleverna förstod vad de blev bedömda för, vilket ansågs resultera i ett bättre lärande. Utöver den positiva effekten med formativ bedömning skriver Falkenström (2019) att det hade varit intressant med vidare forskning där intervjuer kompletteras med observationsstudier för att se hur pedagogerna arbetar praktiskt med formativ bedömning. Vår forskning, med både observationer och semistrukturerade intervjuer, om pedagogers arbete med formativ bedömning på fritidshemmet i den anpassade grundskolan kommer att fylla en tydlig kunskapslucka.

1.1 Syfte

Syftet med vår forskning är att undersöka hur pedagogerna på den anpassade grundskolans fritidshem arbetar med formativ bedömning

1.1 Forskningsfrågor

Hur kommer formativ bedömning till uttryck i mötet mellan pedagog och elev?

Hur ser pedagoger i fritidshem på den formativa bedömningens roll?

2. Bakgrund

2.1 Anpassad grundskola

Sommaren 2023 kommer grundsärskolan att byta namn till anpassad grundskola och begreppet utvecklingsstörning ersätts av intellektuell funktionsnedsättning, vilket förkortas IF (Skollagen, 2010:800). Begreppen används mer och mer frekvent, därför kommer de nya begreppen användas i den här uppsatsen.

Barn som har en intellektuell funktionsnedsättning och inte bedöms uppfylla bedömning för kriterier av kunskaper eller betygskriterier för grundskolan ska tas emot i den anpassade grundskolan (Skollagen, 2010:800). Mottagande av barn i den anpassade grundskolan prövas av barnets hemkommun, beslutet föregås av en utredning som omfattar psykologisk, pedagogisk, medicinsk och social bedömning (Skollagen, 2010:800). Elever som inte kan tillgodogöra sig utbildningen i den anpassade grundskolan läser i stället ämnesområde i träningskolan (Skolverket, 2020).

2.2 Formativ bedömning

Sedan slutet av 1980-talet har formativ bedömning vuxit fram till en didaktisk strategi som enligt Lundahl (2014) är effektiv för att främja elevernas lärande, där bedömningen kan leda till att eleverna får information om var de är, vart de är på väg och hur målen ska uppnås. Formativ bedömning syftar till att ge feedback som eleverna kan få hjälp av under sin lärprocess (Klapp, 2015). Det finns flera definitioner av formativ bedömning, här ligger fokus på hur pedagogerna bedömer eleverna under lärandeprocessen, alltså hur feedbacken utförd under lärprocessen ser ut för att förbättra lärande *under* lärandet (William, 2019). Eftersom undervisning är en oförutsägbar aktivitet handlar det om att använda informationen om vad eleverna lärt sig för att avgöra vad som blir nästa steg, på det sättet kan regelbunden användning av formativ bedömning förbättra elevernas prestationer (William, 2019). Wallberg (2013) skriver att begreppet

formativ bedömning kan benämnas som bedömning för lärande. Formativ bedömning har författaren delat upp i två delar: den kreativa- och den formella delen, där syftet är att få eleverna att bli mer inkluderade i sin bedömning och lärprocess. Wallberg (2013) beskriver att den kreativa delen handlar om att motivera och göra eleverna medvetna om sitt eget lärande genom kamratbedömning, att ställa frågor, att uppmuntra olika diskussioner och skapa personliga bedömningsunderlag. Den formella delen handlar om att samla in underlag till lärprocessen (Wallberg, 2013)

3. Forskningsöversikt

Den här studien handlar om formativ bedömning på fritidshemmet i den anpassade grundskolan. Bristen på forskning i bedömning i fritidshem är stor och obefintlig när det gäller den anpassade grundskolans fritidshem. Därför gjordes bedömningen att forskning om formativ bedömning i den anpassade grundskolan är relevant att ses i relation till studien i det här examensarbetet, där fokus var på forskning som ligger nära fritidshemmets arbetssätt. Exempelvis att presentera aktivitetens innehåll och mål med hjälp av bildstöd och tecken, samt hur pedagogerna arbetar för att eleverna ska kunna bli självständiga. Även forskning om bedömning på fritidshemmet är relevant, eftersom grundskolan och anpassad grundskola har samma läroplan på fritidshemmet.

3.1 Formativ bedömning i den anpassade grundskolan

Genom videoobservation och fältstudier studerade Östlund (2012) interaktionens betydelse för elever på träningskolans deltagande, där han analyserade resultaten utifrån det sociokulturella perspektivet. Om läraren i presentation av innehåll inte fick den förväntade responsen användes interaktionella resurser som gester, tecken och tekniska hjälpmedel för att göra uppstart av aktiviteten klarare och tydligare för eleven. När en fråga ställdes användes de interaktionella resurserna, samt att elevassistenten använde upprepning och ändrat röstläge, för att hjälpa eleven att närma sig rätt svar (Östlund, 2012). En annan forskningsstudie är Andersson och Östlunds (2017) där 20 lärare observerats och där forskarna följt deras diskussioner, feedback och föreläsningar. Det framkom att lärarna uttryckte att det formativa synsättet ledde till ökad förståelse för *vad, hur, när* och *varför* eleverna lär sig, samt att elevens kunskaper blev utgångspunkt i den sociokulturella tanken att utforma utbildningen för att undervisa eleven i sin närliggande utvecklingszon (Andersson & Östlund, 2017).

I undervisningssituationer där läraren genom anpassningar ville att eleverna skulle bli så självständiga som möjligt, blev elevassistentens roll att motivera och vara en modell för hur deltagandet skulle gå till för att eleven skulle bli aktiv (Östlund, 2012). Exemplet som författaren gav var vid en kasta-och-fånga-

aktivitet där elevassistent berättade att eleven skulle fånga bollen med vänster hand och förstärkte det genom att ta tag i den vänstra armen för att hjälpa eleven att fånga bollen så (Östlund, 2012). Enligt Andersson och Östlund (2017) upplevde några av lärarna i studien att för stort fokus på omsorg hindrade kunskapsutmaningen, däremot försökte en del lärare lyfta fram lärandet som skedde under situationer av omsorgskaraktär. Östlund (2012) förtydligar sitt val av teori genom att det sociokulturella perspektivets syn är att lärande handlar om vad individer tar med sig från sociala situationer till framtida situationer. Enligt Andersson och Östlund (2017) ledde forskningen fram till att lärarna betraktade elevernas lärande som socialt fenomen, samt att kollegiala samtal kring formativ bedömning ledde till innovativa undervisningsmetoder som fick positiv inverkan på elevernas lärande.

3.2 Bedömning på fritidshemmet

Formativ bedömning som ges av fritidspedagoger har visat sig oftare vara riktad mot elevernas sociala kompetens än mot deras kunskapsutveckling, vilket gör det svårt att veta om bedömningen fyller en stödjande och bildande funktion (Andersson, 2010). Forskningen av Andersson (2012) visade att bedömningar av barn på fritidshemmet är ett ständigt pågående arbete som görs informellt, kontinuerligt och utan att dokumenteras. En del av syftet med forskningen som Andersson (2013) gjorde var att skapa förståelse för hur bedömning påverkar fritidspedagogernas yrkesutövning, där en forskningsfråga handlar om vilken bedömning fritidspedagogerna gjorde. Fritidspedagogerna bedömde barnens agerande, beteende, relationsskapande, utveckling och lärande, där grundläggande för fritidspedagogyrket och en central kompetens hos fritidspedagoger var att bedöma barnet i situationer genom att läsa av hela situationen och förstå vad som hände. Pedagogerna använde informationen för att veta hur hen skulle agera framöver (Andersson, 2013). Tyngdpunkten i studiens metod låg på intervjuer med fritidspedagoger, de kompletterades med fältstudier och enkätundersökning med 105 fritidspedagoger (Andersson, 2013). Enkätundersökningen visade tydligt att fritidspedagoger gjorde bedömningar, både av verksamhet och av enskilda barn och barngrupper. Angående begreppet bedömning ansåg 25 % att det hade

ganska eller mycket negativ laddning och mer än hälften svarade neutralt på frågan. Av de tillfrågade fritidspedagogerna svarade 40 % att de såg positivt på muntlig och skriftlig bedömning i termer av värderande utlåtande i fritidshemsverksamheten (Andersson, 2013). Resultatet av undersökningen visade också vad pedagogerna bedömde: 80 % bedömde barns sociala kompetensutveckling ofta eller mycket ofta, samma svarsalternativ besvarades av 75 % när det gällde att bedöma barns delaktighet i gruppen och 29 % svarade ofta eller mycket ofta när det gällde att bedöma barns kunskapsutveckling (Andersson, 2013). I forskningsartikeln av Andersson (2010) presenteras resultat av en studie som gjorts, där nyttan av bedömning var en av frågorna till fritidspedagogerna. Hälften av de tillfrågade ger bedömning för att göra förbättringar för barnen och en klar majoritet tycker att personal och rektor borde göra bedömningar för att förbättra kvaliteten på fritidshemmet. Nästan alla tillfrågade tycker att en viktig aspekt av bedömningens roll är att informera föräldrar om barnens utveckling (Andersson, 2010). Andersson (2010) reflekterar över studiens resultat att bedömningar inte diskuteras med kollegorna, där anledningen kan handla om tidsbrist.

Klapp (2015) menar att pedagogerna har en viktig roll i elevernas lärande genom att skapa miljöer och aktiviteter där eleverna kan samarbeta med andra individer, där aktivitetens mål och syfte är grund till den formativa bedömningen. Ett effektivt bedömningsverktyg för pedagogerna är att använda sig av portföljer för att dokumentera elevernas kunskaper under lärprocessen (Klapp, 2015).

3.3 Studiens kunskapsbidrag i relation till tidigare forskning

Studien som presenteras positionerar sig mellan bedömning på fritidshem och formativ bedömning i den anpassade grundskolan, med andra ord är målet att fylla en kunskapslucka där syftet är att undersöka hur pedagoger på den anpassade grundskolans fritidshem arbetar med formativ bedömning.

En skillnad mellan studien i det här arbetet och Anderssons, är att hon utgår från ett professionsteoretiskt perspektiv.

Det här examensarbetet fokuserar på interaktion mellan pedagog och elev utifrån lärande på fritidshemmet, medan Östlund (2012) fokuserat på klassrumsundervisningen. Studien som presenteras kan komplettera Östlunds dito genom att fritidshemmet som arena tillsammans med den formativa bedömningen kan leda till att elevernas deltagande ökar och fokus på lärandet blir centralt. För vidare forskning ser Östlund (2012) en utmanande forskningsfråga hur eleverna kan bli delaktiga i bedömningspraktiken och ta ansvar över sitt eget lärande. Där kan den här studiens fokus på pedagogers framåsyftande feedback för elevernas lärande på fritidshemmet vara ett angränsande område.

Studiens forskningsfråga som handlar om pedagogernas roll och synsätt vid arbete med formativ bedömning har likhet med Andersson och Östlund, där deras forskning betonade vikten av att alla som arbetar med eleven är involverade i bedömningen, samt är insatta i läroplanen och har kunskap om formativ bedömning (Andersson & Östlund, 2017).

4. Ett sociokulturellt perspektiv

Vår studie utgår från det sociokulturella perspektivet. En utgångspunkt för det sociokulturella perspektivet på lärande är att utan social kommunikation sker ingen utveckling, varken av tänkande eller språk (Vygotskij, 1999). Centralt inom ett sociokulturellt perspektiv är hur individen och gruppen kan vara resurser för varandra, där samspelet mellan gruppen och individen är i fokus (Säljö, 2014). Det sociokulturella perspektivet har sitt ursprung i Lev Semenovisch Vygotskijs arbete om lärande, språk och utveckling (Säljö, 2017).

4.1 Mediering

Vygotskij (1978) beskriver att mediering sker mellan människor och miljöer där tecken används som verktyg, samt att lärandet sker i en social djupgående process, där språk och samspel med andra är grunden i undervisningen. Vygotskij (1978) beskriver att teckensystem som språk, talsystem, skrift och verktygssystem skapas av samhället under förändring och dess kulturella utveckling. För att koppla till vårt syfte, där vi vill undersöka hur pedagogerna arbetar med bedömning för att stödja elevernas utveckling, undersöker vi det Vygotskij kallar mediering. Det handlar om en värld där människor samarbetar och samtalar med varandra för att lösa problem (Säljö, 2022). Utgångspunkten inom det sociokulturella perspektivet är att när den lilla individen umgås med andra så formas den genom samspel (Säljö, 2022). När mediering sker med fysiska redskap kan det handla om att visa en spade, då kopplas det till att användas för att gräva (Säljö, 2017).

Kommunikation som sker med skratt, tal, beröring och ögonkontakt gör att barnet blir en del av en social gemenskap med kunskaper, värderingar, normer och regler (Säljö, 2022). I vår analys av eleverna i den anpassade grundskolan blir mediering användbart, eftersom eleverna har olika strategier och anpassningar för att vara aktiva i kommunikationen.

4.2 Den proximala utvecklingszonen

Förmågan att övergå från något som barnet gör självständigt till något som barnet gör i samarbete handlar om den proximala utvecklingszonen, där eleven lär sig nya saker genom lärarens handledning (Vygotskij, 1999). Inom den proximala

utvecklingszonen så sker lärandet genom att interagera och samarbeta med andra människor i sin omgivning och tillsammans med sina kamrater. Genom att ta in andras värderingar och tankar kan elevernas självständiga utveckling presenteras när dessa två olika processer möts (Vygotkskij, 1978). Inom ett sociokulturellt perspektiv kan individens förståelse av begrepp betraktas som att något nytt införskaffas i lärprocessen, och individer upptäcker ständigt nya kunskaper som finns inom räckhåll (Säljö, 2017). Vygotsky (1934) beskriver att pedagoger måste planera så att de riktar sin undervisning mot morgondagens lärande och inte på gårdagens utveckling. Vygotskys utgångspunkt var att det som eleverna kan göra idag med hjälp av andra kan de göra självständigt imorgon (Vygotkskij, 1978).

Det finns två olika nivåer utifrån elevernas proximala utvecklingszon, där den faktiska nivån handlar om elevernas utveckling utan hjälp och den potentiella utvecklingen är att eleverna utvecklas med hjälp av att samarbeta med andra kapabla kamrater eller tillsammans med vuxna (Vygotkskij, 1978).

4.3 Appropriering

Vygotkskij (1978) förklarar appropriering som ett språkutvecklande arbete där uppgiften är för svår för eleven att lösa med sina egna verktyg, då vänder eleven sig till den vuxna och beskriver metoden som inte fungerade, vilket leder till ett samarbete som närmar sig uppgiftens resultat. Appropriering av tänkande och språk handlar om att tillämpa en metod som både vänds inåt och utvecklas via sociala relationer (Vygotkskij, 1999). Säljö (2022) förklarar approprieringen som en gradvis process där den inledande fasen innehåller stöd av vuxen för att i varje fas öka elevens självständighet och minska pedagogens stöd. Begreppet som handlar om den närmaste utvecklingszonen handlar om att ha kompetenser som ligger inom räckhåll, men genom stöd och instruktioner från pedagogen lånar eleven den vuxnas insikter till sin egen aktivitet och så småningom tas stödet bort helt och eleven behärskar färdigheten (Säljö, 2022). Säljö (2014) menar att tankeväckande i Vygotskys idévärld är att människor ständigt befinner sig i förändring och utveckling, där det gäller att se möjligheter att upptäcka nytt och inte enbart se sig själv som bärande av ett kunskapsförråd.

Det sociokulturella synsättet passar väl in för att analysera våra observationer i relation till syftet, exempelvis genom pedagogernas arbete att göra eleverna mer och mer självständiga och se dem växa genom de olika utvecklingszonerna. Ett annat sätt är språkets centrala funktion, där elever i den anpassade grundskolan har olika strategier och anpassningar för att förstå och göra sig förstådd.

5. Metod

Metodavsnittet inleds med beskrivning av valda metoder. Därefter förklaras vilka urval som gjordes inför informanternas deltagande och inför ljudinspelning. Metoddelen avslutas med redovisning av genomförandet, hur empirin bearbetades och vilka etiska principer som behandlats i studien.

5.1 Metodval

Syftet med studien är att undersöka hur pedagogerna på anpassad grundskolas fritidshem arbetar med bedömning i aktiviteten för att stödja elevernas utveckling och lärande. Med pedagoger menas all personal på fritidshemmet. För att få fram resultat genomfördes observationer och semistrukturerade intervjuer. Det var fördelaktigt att skriva ner alla aktuella frågor för att ha samma upplägg vid alla intervjuerna och ha samma observationsmall (bilaga D) under alla tre tillfällen. Enligt Holme och Solvang (1997) finns där inga enkla recept för framgång i den kvalitativa undersökningen, men den närvaro och närhet som finns mellan forskaren och genomförandet präglar hela situationen av forskarens beteende. Holme och Solvang (1997) påstår att man som forskare under en kvalitativ undersökning kan uppleva en situation felaktigt, eftersom pedagogen eller gruppen som undersöks inte riktigt kan förstå forskarens motiv eller de signaler som uttrycks. Därför beslutades att redan i första skedet skriva ett missivbrev till berörd rektor, personal och vårdnadshavare där en beskrivning av arbetet fanns, samt vilka riktlinjer (se etik-avsnittet) som hela arbetet utgick från och vad som krävdes av oss studenter och av berörda pedagoger.

5.1.1 Observation

Vid observation undersöks eller iakttas en situation, där observation utifrån första ordningen handlar om att rikta sin uppmärksamhet på att observera den pedagogiska situationen och att observera utifrån andra ordningen handlar om att vara en del av den pedagogiska situationen som observeras (Bjørndal, 2018).

Utifrån diskussion skapades observationsmallen, där relevanta områden att utgå ifrån strukturerades upp. Tidigt beslutades att båda skulle delta vid samtliga observationer och intervjuer, men att de skulle genomföras ändå om någon av oss

fick sent förhinder. För att kunna fokusera på hur formativ bedömning kommer till uttryck i mötet mellan pedagog och elev genomfördes observation av första ordningen. Utöver skriftliga anteckningar gjordes inspelning av ljud för att kunna lyssna på situationer flera gånger, exempelvis när observatörerna upplevt situationen olika (Bjørndal, 2018).

5.1.2 Semistrukturerade intervjuer

Håkansson (2021) beskriver att intervjuer kan genomföras på olika sätt, där fördelen med individuell intervju är att kunna gå djupare på vissa frågor för att få fram personlig information, däremot är individuella intervjuer personal- och tidskrävande. Svaren som kommer fram kan vara svåra att bearbeta och sammanställa (Håkansson, 2021). Därför är det bra att begränsa antalet intervju personer (Bjørndal, 2018). De som intervjuas måste ge samtycke till att bli inspelade (Eliasson, 2018).

För att få reda på pedagogernas syn på den formativa bedömningens roll på anpassad grundskolas fritidshem genomfördes tre semistrukturerade intervjuer. Beslutet att ljudinspela intervjuerna togs för att kunna arbeta med informanternas svar och analysera dem, utan att missa något. Oavsett om intervjun spelas in eller bara dokumenteras på papper är det lämpligt att skriva ner koder där endast studenterna kan identifiera var, när och med vem intervjuerna gjorts (Eliasson, 2018; Vetenskapsrådet, 2017). Denscombe (2018) skriver att en semistrukturerad intervju görs utifrån förberedda frågor, men att den som blir intervjuad ges möjlighet att svara utförligt och att följdfrågor kan ställas.

För att få veta hur pedagogen ser på arbetet med formativ bedömning och vilken roll det har, valde vi att intervju den pedagog som var ansvarig för den observerade aktiviteten. Pedagogen fick frågorna i förväg och informerades att följdfrågor kunde förekomma.

Holme och Solvang (1997) menar, att skicka ut frågorna innan kan leda till att pedagogerna ger svar som de tror förväntas av oss, däremot överväger fördelen att pedagogerna får möjlighet att tänka igenom frågorna innan intervjun. Genom uppdelning av ansvar innan intervjun var förhoppningen att möjliggöra en tydlig

och strukturerad intervju. Eftersom pedagogerna gav samtycke via underskrift på en samtyckesblankett, blev samtliga intervjuer ljudinspelade.

5.2 Urval av informanter

Studien utgår från subjektivt urval, vilket innebär att undersökningen inriktar sig till ett litet antal personer som är relevanta för det specifika ämnet och som forskarna redan har kännedom om (Denscombe, 2018). För att hitta informanter till vår studie kontaktades rektorer på anpassade grundskolor som har fritidshem från olika kommuner. Fem mejl resulterade i tre inbokade besök.

5.3 Genomförande

Vid sökandet efter tidigare forskning och information om det sociokulturella perspektivet användes databaserna Google scholar, SwePub, divaportal och summon hkr. Följande sökord användes: Formativ bedömning på särskolans fritidshem, formativ bedömning i särskolan, bedömning i särskolan, bedömning på fritidshemmet, formativ bedömning, bedömning för lärande, bedömning av lärandet, formative assessment, sociokulturellt perspektiv, proximala utvecklingszonen och appropriering.

När rektorerna godkänt besök, efterfrågades mejladresser till pedagoger som rektorerna kunde rekommendera. När pedagogerna accepterade att medverka skickade vi ut ett missivbrev. Utöver information om studien innehöll breven också fotografi på oss studenter för att pedagogerna skulle kunna förbereda eleverna (bilaga B). Pedagogerna fick även missivbrev och samtyckesblankett som de sedan skulle dela ut till vårdnadshavare (bilaga C). Blanketterna var påskrivna av samtliga inblandade innan observation och intervju med ljudinspelning startade. Eliasson (2018) poängterar vikten av att dokumentera observationerna på observationsprotokoll, vilket var förberett och gjordes vid samtliga tillfällen.

Pedagogerna i studien hade fått fingerade namn. Alice bakade med två elever och hade en elevstödjare med i aktiviteten. Bianca skapade masker med två elever, två elevstödjare deltog i aktiviteten. Cecilia spelade memory med två elever.

Innan observationen började fanns det tid att hälsa på varandra, samt att vi berättade mer om syftet och informerade om att materialet behandlas skyddat (Denscombe, 2018). Under observation och intervju spelade vi båda in ljudinspelning med lösenordsskyddade mobiltelefoner som var inställda på flygplansläge. Anledningen till att båda spelade in var för att ha en backup om tekniken skulle strula, samt att transkribering kunde göras av båda och från olika platser. Materialet transkriberades omgående och ljudfilerna fördes över till hårddiskar, därefter togs de bort från mobilerna. Enligt Denscombe (2018) tar transkribering av ljudinspelning mycket tid, i vår tidsplan finns därför många dagar avsatta till transkribering. Transkribering av ljudinspelningen eller sammanställning av anteckningarna från observationerna och intervjuer innebär att man bearbetar materialet aktivt genom att man för över ljudfiler till skriftspråk (Ahrne & Svensson, 2022). För att båda skulle jobba effektivt valde vi att transkribera olika moment, samt var noga med att skriva överenskomna fiktiva namn och koder.

Efter transkribering skrevs analys och diskussion med utgångspunkt från det sociokulturella perspektivet och tidigare forskning.

5.4 Bearbetning av resultat

Enligt Bjørndal (2018) är det lämpligt att göra olika symboler som notering, samt använda olika färger för att markera specifika ord eller mönster i texten. Under bearbetning av resultatet användes färgerna röd, blå och grön, där röd och blå användes av studiens författare för att markera resultat som var relevanta att koppla till studiens syfte. Grön markering gjordes när tydlig koppling till formativ bedömning identifierades. Att använda olika färgmarkörer gjorde det enklare att hitta nyckelord som blev till rubriker i resultatdelen, samt att kategorierna som skapades hade koppling till det sociokulturella perspektivet och tidigare forskning.

Hur formativ bedömning kommer till uttryck i mötet mellan pedagog och elev sammanfattades i underrubrikerna: *upprepning, bilder och tecken hjälper eleverna att utvecklas mot aktivitetens mål, frågor för att utveckla eleverna, omsorgsrelaterad bedömning för elevernas självständighet, pedagogerna*

*använder direkt feedback i sin bedömning. Utifrån hur pedagogerna ser på den formativa bedömningens roll valde vi underrubrikerna: **bedömningens roll handlar om självständighet, bedömningen ges långsiktigt, pedagogers olika sätt att arbeta med bedömning och kollegiala samtal har positiv inverkan på bedömningen, men tidsbristen försvårar.***

5.5 Etik

Denscombe (2018) menar att etiska överväganden av studien är viktiga när observatörer gör datainsamling från- och om människor, vilket innebär att garantera att det inte orsakar någon skada för individ, grupp eller skola. Därför utgick vår undersökning från de etiska principerna som säger att deltagandet är frivilligt och att informanterna kan dra sig ur när som helst, då raderas all datainsamling och kommer inte finnas med i examensarbetet (Vetenskapsrådet, 2017). Enligt Håkansson (2021) har de som observeras eller intervjuas rätt att få reda på i vilket syfte undersökningen görs och hur informationen presenteras, lagras och används. Som uppgiftslämnare har de rätt att säga nej till deltagande och även rätt att avbryta sin medverkan när som helst (Håkansson, 2021).

Denscombe (2018) tar upp att när barn och ungdomar involveras måste särskild hänsyn tas. Innan studien startade hade vårdnadshavare skrivit på en blankett där de tagit del av informationen om studien, samt gett samtycke till deltagande och godkännande av ljudinspelning. Innan observation och intervju startade fanns utdrag ur brottsregistret att visa upp, samt att fingerade namn och koder var förberett för att ingen skulle kunna koppla informationen till konkreta personer eller situationer (Bjørndal, 2018).

6. Redovisning av resultat

Studiens resultat presenteras i följande kapitel och har analyserats och diskuterats utifrån det sociokulturella perspektivet, samt att resultatet diskuterats i relation till tidigare forskning.

6.1 Hur formativ bedömning kommer till uttryck i mötet mellan pedagog och elev

6.1. 1 Upprepning, bilder och tecken hjälper eleverna att utvecklas mot aktivitetens mål

I observationerna blev det synligt hur pedagogerna använde sig av bilder, föremål, tecken och verbal kommunikation för att förmedla aktivitetens mål och syfte till elever och pedagoger. För att förtydliga aktivitetens mål hade Alice en utskriven widgit-bild, vilket betyder att hon skrivit ut en schemabild från programmet widgit-online som visade en chokladboll och tecknet för chokladboll, samt att ordet chokladboll stod under bilderna. När Alice frågade vad de skulle göra, tittade eleven på widgit-bilden och svarade: "chokladbollar".

Alice: "Ja vi ska göra chokladbollar."

Alice visade två olika varianter av receptet. Eleven valde att följa ett recept som visade stegen från början till slut, där widgit-bilder förtydligade texten. Alice förstärkte det verbala med widgit-bilder för att synliggöra aktivitetens mål, samt genom tydligt recept ge eleven strategier under lärprocessen för att utveckla lärandet.

Bianca använde sig av föremål för att presentera aktiviteten för eleverna. Under samlingen visade hon widgit-bilder på skapande och masker. Under mellanmålet frågade hon:

Bianca: "Kommer du ihåg vad vi ska göra idag?"

Elev: "Ansiktsmasker."

Bianca: "Jag ger er först instruktioner hur det går till. Först färglägger vi, så vi låtsas att jag har målat denna nu. När man har målat den helt så ska vi klippa."

Cecilia höll i en aktivitet som handlade om spel och kommunikation. Hon inledde aktiviteten med att ta fram en hög med små kort som hon lade framför eleverna, hälften av bilderna innehöll bild på ett föremål och på resterande bilder fanns ett tecken. Eleverna skulle spela memory och para ihop rätt bild med rätt tecken.

Cecilia: "Då ser vi om ni kan tecknet till varje bild och sen så ska vi göra det som ett memory."

Cecilia visade en bild åt gången för eleverna som tecknade eller berättade vad de såg. Med hjälp av ord, tecken och kroppsspråk förmedlade hon att eleven tecknade rätt. Innan första eleven fick välja förklarade Cecilia vad eleverna skulle göra, genom att ta upp två bilder och visa.

Cecilia: "Får vi något radsystem [...] titta memory. Då ska man titta på två bilder, vill du börja?"

Bianca och Cecilia förstärkte det verbala med widgit-bilder och takk (tecken som alternativ och kompletterande kommunikation, vilket innebär att de bärande orden tecknas). Valet att göra det kopplas till formativ bedömning genom att det hjälper till att berätta var eleven är på väg och hur eleven kan nå dit, vilket förstärks genom att presentera målet med bilder på chokladbollar eller masker.

6.1.2 Frågor för att utveckla eleverna

Pedagogerna ställde frågor som var kopplade till viktiga föremål som eleverna använde för att öka möjligheten att nå aktivitetens mål och kunna förbättra sitt lärande. I Alice aktivitet handlade frågorna om ingredienser och mängd, där svaren fanns i receptet.

Alice: "Nu är vi klara med sockret. Vad ska vi göra sen då?"

Elev: "ee tre hundra."

Alice: "vilken emm vilken mått är det här, vet du det?"

Elev: "decelij"

Alice: "mm deciliter. ser du någon deciliter här?"

Elev: "A, där."

Alice: "Var har vi havregrynen?"

Elev: "där"

Alice och eleven tittade i receptet för att se vad som var nästa steg. Alice frågade eleven, samtidigt som hon pekade på rätt svar.

Alice: "kommer du ihåg hur många msk vi skulle ta?"

Elev: "Ett."

Alice: "Vi måste titta på receptet."

Elev: "ee fyra."

Alice: "Precis, nu får du räkna högt."

Alice frågar motiverade eleven, vilket hjälpte till att hålla kvar intresset under hela aktiviteten. Dessutom fanns svaret på frågorna i receptet, vilket Alice förstärkte genom att peka på receptet. På det sättet blev det formativa arbetssättet behjälpliga genom att fokus på receptet blev en strategi för att kunna utveckla lärandet, i det här fallet att lära sig baka en chokladboll.

Under Biancas aktivitet höll två elever och tre pedagoger på att färglägga sina masker. Bianca frågade eleverna om de skulle färglägga ögonen, båda svarade nej.

Bianca: "varför inte? Det blir ju fint. Varför ska vi inte förlägga dom?"

Elev: "det är där vi ska klippa."

Bianca: "Exakt"

Annan Pedagog: "Annars så ser vi ingenting."

Bianca: "Så ögonen behöver vi inte färglägga, men allt annat."

Under Cecilias aktivitet visade hon en bild åt gången för eleverna och frågade vad som fanns på bilden. När eleven hade tecknat eller läst med vuxet stöd, upprepade Cecilia vad föremålet på bilden heter samtidigt som hon tecknade.

Cecilia: "Vad är detta för en bild?"

Elev: "cykel"

Cecilia: "Cykel, hur tecknar man cykel?"

Elev: "haha Ja"

Cecilia: "Cykel, mm, bra, detta då?"

Elev: "glass"

Cecilia: "Bra där tecknar du direkt en glass."

Eleverna började spela memory och turades att vända två kort för att hitta ett par där bild och tecken hörde ihop. Den andra eleven tittade när kompisens mitt emot tog upp bilder. Cecilia pratade med eleverna under hela aktiviteten.

Cecilia: "vad är det på den?"

Elev: "Bada"

Cecilia: "Bra bada, vilken är bada? Kolla, nä det var inte den." Elev: "nä simma, hmm."

Cecilia: "Ja det var simma."

Frågorna som ställdes till eleverna blev direkt feedback, ibland förstärktes det rätta svaret och ibland tänkte eleverna om för att nå rätt svar. Genom upprepning, tecken och att pedagogen pekar på rätt svar, fick eleverna hjälp att kunna utvecklas mot aktivitetens mål.

6.1.3 Omsorgsrelaterad bedömning för elevernas självständighet

I observationerna blev det synligt hur formativ bedömning som ges i informella situationer har syftet att hjälpa eleverna att bli självständiga. Innan Biancas formella aktivitet att skapa masker åt eleverna mellanmål på fritidshemsavdelningen. Under mellanmålet och vid diskningen efteråt ställde pedagogerna frågor och gav tips.

Bianca: "Vad behöver man ha bredvid sig när man äter?"

Elev: "Vatten. Papper."

Bianca: "Varför?"

Elev: "För att torka sig."

Efter mellanmålet dukade eleverna av och diskade tallrik och bestick.

Bianca: "Har du tagit diskmedel?"

Elev: "Ja."

Bianca: "Super!"

När eleverna diskade skulle en pedagog ta mjölk i kaffet, då stod där många mjölkpaket i kylen. Bianca frågade eleverna om de tycker att de ska öppna nya paket innan andra är slut. Eleverna fick känna på paketen.

Bianca: "Ska jag öppna nytt eller dricka upp först?"

Elev: "Dricka upp!"

Innan, under och efter mellanmålet gav Bianca mycket formativ bedömning. Både i form av frågor och genom direkt feedback. Bedömningen gjordes för att förbättra lärande under lärandet, där tips att använda diskmedel och dricka upp mjölken innan ett nytt paket öppnas är feedback som ges för att hjälpa eleverna mot självständighet.

När två elever spelade memory var Cecilia noga med att reglerna följs.

Cecilia: "ja du får visa... lägg den på sin plats, den ska ligga här, så att alla kan se.. kolla ..jordgubbe"

Elev: "Cecilia"

Cecilia: "Ja..får du vända tillbaka dem ...vänd dom... du ska vända tillbaka dom... för de var fel.. eller hur?"

Efteråt korades en vinnare. Tillsammans räknade de ena elevens kort.

Alla räknade tillsammans: "ett, två, tre, fyra."

Cecilia: "fyra fick han."

Elev 2: "fyra"

Cecilia: "okej nu ska du räkna hur många du fick."

Korten lades på bordet. Elever och personal räknade tillsammans: "ett, två."

Elev 2: tre, fyra, fem, sex, sju, åtta, nio, tio, elva, tolv, tretton, fjorton." Cecilia: "fjorton.. han fick fjorton.. vem vann?"

Elev 1: "Elev 2"

Cecilia: "Elev 2! du vann.. grattis.."

Elev 1: "klappar händerna."

Elev 2: "attis."

Cecilia: "grattis.. bra... här, grattis.. perfekt ju.. då är ni värda disco.."

Cecilia bedömde för lärande i ovanstående två situationer. Att följa reglerna och kunna gratulera den som vann gör att eleverna kan spela utan pedagog i framtiden, därav gavs bedömningen mot ett självständigt lärande.

6.1.4 Pedagogerna använder direkt feedback i sin bedömning

I observationerna blev det synligt att pedagogerna gav direkt feedback för att hjälpa eleverna i lärprocessen. Under chokladsbollsbaket var Alice ständigt närvarande för att vägleda eleven. Hon tog fram margarinet och frågade eleven vad hen skulle göra.

Alice: "Det har vi här och vad ska man göra med den?"

Elev: "där."

Alice: "så."

Elev: "mm"

Alice: "ja du kan, mm jättebra. Ner med den."

Elev: "okej"

Alice: "allting. bra."

Genom direkt feedback förstärkte Alice de val eleven gjorde för att förbättra lärande under lärandet.

Som tidigare nämnts förde Bianca dialog med eleverna om maskens ögon. Eleverna berättade att de inte skulle färglägga ögonen då de skulle klippa där. För att tydliggöra detta satte Bianca pappret framför ögonen och frågade var eleverna var.

Ett annat didaktiskt val som Bianca gjorde under sin aktivitet var att gå runt i rummet och iaktta vad eleverna gjorde. Då såg hon att en elev försökte klippa ut sin mask. Bianca stannade till och visade eleven genom att peka där eleven kunde klippa.

Bianca: "om du tycker att de här biten är jobbig, för att vi ska gå så här nära så klipper vi den så vi tar bort den. För vi behöver inte den eller hur? Så får du

försöka med, snyggt, jättebra.”

Att få eleverna att förklara varför ögonen inte behöver färgläggas, samt att förstå hur de kan förenkla klippningen gör eleverna medvetna om sitt eget lärande.

6.2 Hur ser pedagogerna på den formativa bedömningens roll?

6.2.1 Bedömningens roll handlar om självständighet

I intervjuerna berättade pedagogerna att en stor del av bedömningens roll på anpassad grundskolas fritidshem handlar om elevernas självständighet. Innan Biancas aktivitet där eleverna skulle göra masker, åt de mellanmål på fritidsavdelningen. Eleverna plockade undan efteråt och diskade självmant.

Bianca: “Vi vill så mycket som möjligt att de utvecklas, att dem är självständiga. Jag vet inte om ni lade märke till att de diskade själva efter sig, och bredde själv, och torkade bordet. Det är inte många som gör, inte ens i vanliga grundskolan. Så vi vill så mycket som möjligt lära dem inför framtiden... och det är mycket bekräftelse som sagt. Vi vill att de ska växa i sig själva.”

Bianca betonade bekräftelsens funktion för att lära eleverna växa inför framtiden, alltså den formativa bedömningens roll att förbättra kvaliteten på prestationerna för att stötta elevernas läroprocess.

Bianca berättade också om fördelen med att jobba formativt genom att ställa frågor, det blir en påminnande effekt kopplat till kategorin här ovan där diskningen efter mellanmålet tränar eleverna att bli mer självständiga.

Bianca: “Tog du diskmedel?” Men det är samma sak när någon av våra elever går på toa och jag är medveten att eleven glömmer att ta tvål och eleven kommer tillbaka. Har du tvättat händerna?”

Elev: “Ja.”

Bianca: “Har du tvättat händerna med tvål?”

Elev: “Åhh nej, jag glömde.”

Bianca: “Då går vi tillbaka och tvättar händerna med tvål.”

Bianca: “Det var samma sak med diskningen här. Jag tänkte, har den här eleven

verkligen tagit två eller inte, men då är bättre att påminna. Har du tagit två då, eller diskmedel? och då säger jag till. Bättre jag säger till en gång till extra tänker jag, än att det gör inget, eleven får diska hur den vill och sen får det bara bli, så får vi diska efter. Nä, då får de göra jobbet riktigt från början tänker jag.”

Bianca belyste att hon ställer många frågor till eleverna, det var tydligt formativt när det handlar om att göra eleverna medvetna om möjligheten till lärande och utveckling.

6.2.2 Bedömning ges långsiktigt

När det gäller den formativa bedömningens betydelse för att eleverna ska kunna förbättra kvaliteten på sina prestationer i lärprocessen belystes i intervjuerna att pedagogerna ser det långsiktigt.

Cecilia: “oftast är det på sikt... Många gånger samma tips, samma råd för att eleverna behöver tid för att ta in och lära.”

Cecilia såg resultatet av den formativa bedömningen på kort- eller lång sikt, beroende på hur och vad som bedömdes.

Cecilia: “Vissa elever behöver konstant bedömning, feedback, stöd en längre tid. Det tycker jag att man märker på sikt att bedömningen funkar bra hos oss. Sen är det ju vissa situationer som olika grupperingar, jag tänker när det är konflikter där man är framme hela tiden och stöttar och hjälper till, där man ser snabbare resultat, tänker jag. Men att man ändå för den skull hela tiden måste repetera. Och ta om. Och påminna... Ja, vi har ju mycket med tecken. Bildstöd. Ögonkontakt. Närvaro. Vara nära... kolla upp så att eleverna faktiskt har förstått. Upprepa.”

I det Cecilia beskrev blev det synligt att upprepning och närvaro är tydliga anpassningar som handlar om att förbättra kvaliteten på elevernas prestationer, men att tålamod och långsiktighet är viktigt.

6.2.3 Pedagogers olika sätt att arbeta med bedömning

I intervjuerna framkom det att pedagogerna ser liknande på bedömningens roll, men arbetssätten skiljer sig.

Under intervjun med Alice pratade vi kring den formativa bedömningens roll och kom in på närliggande ordval som feedback och tips, samt vad de betyder för elevernas lärande. På en följdfråga om Alice upplever att eleverna tar till sig av tipsen svarade hon:

“Det tror jag nog att de gör, det är ju jättesvårt i den här verksamheten att veta om de gör det eller inte. Många pratar ju inte, så de har inget tal. Utan det är ju mycket kroppsspråk. Sen är det ju så, att visar jag att man ska sticka ner pinnen i leran, plus att vi har bildstöd på det, så ser de ju att pinnen ska ner i leran, på två olika sätt.”

Bianca fick frågan hur hon anser att eleverna tar till sig den formativa bedömningen, och resonerade då så här:

“nån viss elev som hela tiden vill ha bekräftelse, tittar hela tiden, om vi nu låtsas att det klipps, tittar upp och tittar i ögonen, gör jag rätt? Är det okej? Får jag till exempel äta det här? Alltså det är mycket bekräftelse. Och där är liksom vårt kroppsspråk, liksom så här blinka, tummen upp, ger blink eller nånting.”

Biancas syn på hur hon jobbade med formativ bedömning handlade både om muntlig bekräftelse och kroppsspråkets betydelse.

Bianca: “mycket bekräftelse. Mycket det här med att förklara och upprepa och finnas där. Att vara lyhörda. Vi ser liksom, vi kollar, det är inte så att vi säger någonting och detta ska ni göra och sedan går därifrån, vi finns med runt omkring. Kan vara att jag bara går och lägger en hand här liksom och gör så här, så fint du har gjort, alltså allt möjligt. Alla olika sorters ljud och rörelse. Jag är sån som pratar mycket med kroppen.”

Cecilia betonade att utgå från elevernas individuella status.

Cecilia: "Man bemöter eleverna på den nivån där de befinner sig. Och ger kritik utifrån det, eller bedömning utifrån det."

Alice fick frågan om hon gav någon feedback i aktiviteten hon höll i.

Alice: "Det gör man hela tiden. Asså med de här eleverna behöver du prata, asså du behöver ge det hela tiden."

Alice betonade att det var enklast att ge formativ bedömning när hon jobbade en till-en med eleverna. Det var också beroende på hur mycket tid som fanns till förfogande och om de hade tydligt bildstöd att koppla bedömningen till.

Alice: "Bedömningen, den kan jag göra direkt tillsammans med eleverna när vi gjort någonting...Och med vissa grupper kan jag göra det en vecka efter där vi tittar tillbaka, vad var det vi gjorde egentligen här."

Cecilia förklarade hur bedömning ges i formella aktiviteter.

Cecilia: "Om man har en planerad situation där man har tänkt igenom innan och vet vad det är, vilket mål man är på väg emot. Och då jobbar man utifrån det."

Cecilia såg en tydlig skillnad jämfört med formativ bedömning i informella aktiviteter.

Cecilia: "I den informella, då kommer mer liksom plötsligt, kan man säga det? Men när det är spontana saker blir det att just nu i stunden måste vi ta till det här."

Bianca höll i aktiviteten där eleverna skulle färglägga masker från utskrivna mallar. Under både aktivitet och intervju pratade hon om den formella aktiviteten i temat skapande jämfört med den informella egentiden som eleverna skulle ha efter skapandet. Bianca resonerade kring skillnaden i bedömningens tydlighet.

Bianca: "Absolut, jag kan inte...det är alltid bättre att hålla i en planerad aktivitet när det gäller mig som vuxen, som en pedagog. "

Det blev tydligt att pedagogerna hade olika strategier när de gav formativ bedömning. Alice gav ett tydligt exempel där hon hade bildstöd, men också visade hur eleven skulle göra. I det här fallet handlade det om att sticka ner pinnen i leran. Bianca berättade om en elev som behövde ständig bekräftelse, där kunde en tumme upp eller en blinkning räcka som bedömning att eleven var på rätt väg i sitt lärande. Bianca betonade också att pedagogerna arbetar nära eleverna och var lyhörda, då hade de koll på att hjälpa eleverna i lärprocessen. Cecilia gav ett tydligt formativt exempel, när hon berättade att hon gav bedömning utifrån den nivån eleven befann sig på. Då kopplades bedömningen till att eleven skulle ta nästa steg i sin utveckling.

6.2.4 Kollegiala samtal har positiv inverkan på bedömningen, men tidsbristen försvårar

I intervjuerna framgick det att möjligheten att kunna diskutera och reflektera kring bedömningen med kollegor ansågs ge ökad kvalitet, men komplexiteten i fritidspedagogyrket försvårar möjligheterna.

Under slutet av intervjun med Bianca diskuterades den gemensamma planeringstiden och möjligheten att förbättra elevernas lärande genom att kollegialt planera för nästa steg i elevens utveckling. Bianca pratade både om att bemöta eleven där hen befinner sig i utvecklingen, men också om att skapa gruppaktiviteter för att kunna öka lärandet genom gemenskapen.

Bianca: “ Vi vill ju se eleven själv, och det gör vi, men vi försöker ha aktivitet som passar till alla våra elever, eftersom det är en liten grupp, så istället för att titta bara på just nu en och en, det gör vi på egentiden och följer det här formativa bedömningen för på egentiden så gör man ju en aktivitet och därifrån så bemöter vi eleven, men skulle jag liksom till exempel upptäcka att den här eleven älskar till exempel att bowla, då gör vi också en gemensam aktivitet senare på en riktig aktivitet med allihopa, så vi fångar till exempel vad ska man säga nyckeln till varje elev och gör det som en gemensam aktivitet senare för att de ska känna gemenskap.”

Bianca förklarade fördelen av att ta hjälp av kollegiala samtal för att ge formativ bedömning.

Bianca: "tar man upp det med personalen och om inte all personal var med och hörde vad som hade hänt så tar vi upp det, och sen säger vi, vi testar det här, eller till exempel vi låtsas att min kollega har tagit ett beslut, så säger hon: men vi ska testa nu det här för att eleven kände si eller så, det har inte funkade alls på skapandet idag, de kunde inte hålla i saxen och klippa, exempel, då pratar vi ihop, eller om jag skulle ta något beslut, jo vi pratar jättemycket faktiskt."

Alice förklarade också hur hon som ansvarig på fritidshemmet såg till att kollegorna visste vad bedömningen skulle utgå ifrån.

Alice: "I slutet på varje dag har jag också skrivit en hänvisning till fritidshemmets centrala innehåll där det står, om vi ska ut till parken och titta på igelkottar så knyter jag an till natur och samhälle. Vad de ska tänka på där, trafikregler, asså, så de kommer att se det."

Vår semistrukturerade intervju möjliggjorde följdfrågor, vilket ledde till att informanterna tog upp svårigheter kring hur de arbetade med formativ bedömning på fritidshemmet. Alice upplevde svårigheter kring formativ bedömning, eftersom hon var ensam ansvarig för fritidshemmet med 22 inskrivna elever.

Alice: "Det är ju svårt att göra det ensam, jag hade ju gärna haft någon som hade varit med och gjort det... För där ser man ju, man ser ju på saker på olika sätt... Och det blir ju ett sätt om jag gör det."

På frågan om kollegiala samtal, gav vi Bianca exemplet om de har möjlighet att prata igenom vilken feedback de kan ge eleverna för att de ska utveckla sina masker nästa gång de har skapande.

Bianca: "Ibland, tyvärr, har vi inte möjligheten och tiden som ni ser, men dagen efter så pratar vi. Hur tyckte ni att det gått? som till exempel."

Bianca förklarade att de pratar mycket med eleverna hur svårigheter kan lösas, då upprepade vi vår nyfikna fråga om de inte diskuterar formativ bedömning utan

elevernas inblandning.

Bianca: "Inte alla tyvärr. det har vi inte möjlighet till. Men vi har en halvtimme på onsdagar, ibland blir det en kvart, ibland blir det tio minuter. Men enligt schema borde det vara en halvtimme. "

Även Cecilia tog upp att bristen på gemensam planeringstid försvårade möjligheterna till gemensamma diskussioner och beslut kring formativ bedömning och aktivitetens mål och syfte.

Cecilia: "Vi har olika typer av planeringstid, olika konstellationer kan jag säga, i alla dem olika har man ju olika möjlighet att prata igenom just inför formellt eller informellt."

Bianca gav ett tydligt exempel när kollegiala samtal hade som avsikt att förbättra kvaliteten på den formativa bedömningen. Hon diskuterade med sina kollegor hur de kunde hjälpa eleven som hade problem med att klippa. Förhoppningsvis kommer de fram till strategier som kan hjälpa eleven att ta nästa kliv i läroprocessen. Problemet som Bianca identifierat är tidsbristen. Cecilia upplevde samma problem, utan gemensam planeringstid försvåras möjligheten att prata planering och bedömning med kollegorna. För att kunna använda informationen vad eleverna lärt sig och avgöra vad som blir nästa steg i lärandet hade ett kollegialt samarbete hjälpt. Alice förstärkte det när hon sade att hon gärna haft kollegiala samtal, eftersom de ser saker på olika sätt. Istället skrev hon i planeringen vad elevstödjarna skulle tänka på, med koppling till läroplanen. Därav utgick bedömningen från att förbättra lärande under lärandet.

7. Analys av resultat

I följande kapitel analyseras studiens resultat utifrån det sociokulturella perspektivet, där fokus ligger på mediering, den proximala utvecklingszonen och appropriering. Sammanfattande för de tre inriktningarna kopplat till vår studie är tanken att eleverna ska utveckla sitt lärande genom interaktion med tal, gester och bilder där bedömningen vill leda till att eleverna klarar sådant de inte skulle klara annars. Det handlar också om det eleverna klarar med stöd av andra idag klarar de själva imorgon, samt att eleverna tar till sig saker i samspelet med pedagogen som de tar över och använder själva.

7.1 Språket, kroppsspråk, gester och bildernas betydelse.

Vygotskij (1978) beskriver att teckensystem som språk, talsystem, skrift och verktygssystem skapas av samhället under förändring och dess kulturella utveckling. I studiens observationer och intervjuer var det tydligt att pedagogerna använde frågor, föremål, bilder, upprepningar, gester, kroppsspråk och TAKK i sin bedömning. I Alice aktivitet använde hon Widgit-bilder för att presentera aktiviteten, samt för att förtydliga mål och syfte. Bianca använde upprepningar och kroppsspråk som medierande redskap i sin bedömning. Hon upprepade aktivitetens målsättning genom widgit-bilder och didaktiska val, exempelvis genom att ha skrivit ut många olika mallar som förenklade för eleverna att komma i gång. Att påminna eleverna om att använda diskmedel vid diskning och använda tvål när de tvättade händerna var upprepning för att bedömningen skulle leda till elevernas självständighet. Bianca förtydligade det vi såg i observationen, nämligen att hon använde kroppsspråk i sin bedömning för att förtydliga lärandet. Tydligast var när hon gav eleven en tumme upp eller blinkade med ögat för att bekräfta att elevens prestation var i riktning mot målet. Vygotskij (1978) beskriver att mediering sker mellan människor och miljöer där tecken används som verktyg. I Cecilias aktivitet handlade det om att använda memorykort för att förbättra lärandet inom läsning och TAKK. Cecilia pekade på korten när hon läste tillsammans med eleverna och förtydligade genom att peka på tecknet eller texten. Alice använde receptet som ett fysiskt redskap, där förtydligandet med widgit-

bilder och att hon ständigt återvände till receptet i sin bedömning gjorde att eleven närmade sig målet att baka en chokladboll. I aktiviteterna vi observerade använde pedagogerna sig av kroppsspråk, tal, gester och bildstöd i sin bedömning för att förbättra lärande under lärandet, samt att det blev tydligt när pedagogerna presenterade aktiviteten. Genom att feedbacken utfördes på olika sätt fick eleverna olika synvinklar på bedömningen. Vygotskij (1978) menar att lärandet sker i en social djupgående process, där språk och samspel med andra spelar in i medierad kognitiv tillväxt och undervisning.

7.2 Den proximala utvecklingszonen

Inläringen i skolan handlar om att eleven lär sig nya saker genom samarbete och lärarens handledning (Vygotskij, 1999). Bianca pratade i sin intervju om att bemöta eleverna där de befinner sig i utvecklingen, men också om att skapa gruppaktiviteter för att öka lärandet via gemenskapen. Bianca menade att pedagogerna vill hitta elevernas intresse när de ger formativ bedömning, för att sedan skapa en gemensam aktivitet för att öka gemenskapen. Lärandet i pedagogernas planering ska riktas mot morgondagen, inte på gårdagens utveckling (Vygotskij, 1999). Vygotskij betonar samspelet, det eleven gör tillsammans med andra idag klarar de självständigt imorgon (Vygotskij, 1978). Under observationen var det tydligt att Biancas bedömning handlade om att ge stöd, samt förmedla vad som förväntades av eleven. Bianca var aktiv och iakttog eleverna, exempelvis när de klippte ut sin mask. Hon visade sitt stöd och pekade var eleven kunde klippa. Cecilias bedömning utgick också från att visa sitt stöd, för att eleverna sedan skulle kunna teckna själva och kunna spela memory utan vuxen. Exempelvis genom att vara noga med att reglerna följs, samt att ge stöd i strategin att titta på bilden, försöka läsa ordet och härma tecknet. Under lärprocessen insåg Cecilia att eleverna inte riktigt förstod när memorykorterna var upplagda på det sättet. Genom att ändra positionen på korten kunde eleverna förstå spelets regler och syfte, vilket ökade motivationen och deltagandet.

När Cecilia och Bianca efter en stunds iakttagande gav eleverna stöd genom bedömningen handlade det om den potentiella utvecklingen, där avsikten var att med vuxet stöd utveckla eleverna under lärprocessen. Under chokladsbollsbaket

var Alice ständigt närvarande för att stödja elevernas utveckling. Hennes bedömning handlade om att uppmuntra eleverna att titta på receptet, samt ställa frågor om ingredienserna och hjälpa dem att hålla rätt mängd i skålen. Det tillsammans med TAKK, widgit-bilder och kroppsspråk utgjorde Alice bedömning för att förbättra elevernas möjligheter att nå nästa utvecklingszon. Inom den proximala utvecklingszonen sker lärandet genom att interagera och samarbeta med andra människor i sin omgivning och då ta in deras värderingar och tankar, vilket leder till att elevernas självständiga utveckling presenteras när de två olika processerna möts (Vygotskij, 1978).

7.3 Appropriering

I observation av Alice aktivitet syntes hur hon försökte få eleven att följa receptet, bland annat genom frågor där svaren stod i receptet. När eleven kände sig osäker och sökte Alice hjälp uppmuntrade hon eleven att titta i receptet igen. Vygotskij (1978) förklarar appropriering genom ett språkutvecklande arbete där uppgiften är för svår för eleven att lösa med sina egna verktyg, då vänder eleven sig till den vuxna och beskriver metoden som inte fungerade, vilket leder till ett samarbete som närmar sig uppgiftens resultat. I intervjun berättade Bianca att hon hjälpt eleverna mycket, men betonade samtidigt att hon ansåg att bedömningen leder till självständighet. Hon uttryckte det så här: "Jag vet inte om ni lade märke till att de diskade själva efter sig, och bredde själv, och torkade bordet."

Cecilia belyste att bedömning ofta syns på lång sikt, men kan också synas på kort sikt, beroende på situationen. Hon tog också upp att eleverna behöver bedömningen en längre tid och att de utvecklas när tipsen upprepas. För att tydliggöra bedömningen använde hon mycket tecken, bildstöd, ögonkontakt, upprepning, samt att hon försäkrade sig om att eleven hade förstått. Alice upplevde att eleverna tar till sig den formativa bedömningen, men att det är svårt att veta om de gör det eller inte. Hon poängterade att det är enklast att ge formativ bedömning när man jobbar med eleverna en-till-en och använder tydligt bildstöd att koppla bedömningen till. Alice menade att under dialog med eleverna ges feedback konstant.

8. Diskussion

Studiens undersökning handlar om pedagogernas arbete med formativ bedömning. Bianca gav tydliga exempel på hur hon använder blinkningar och tummen upp som en del av den formativa bedömningen, hon sade också att hon använder kroppsspråket mycket. Hon antydde samtidigt att det är hennes personlighet, därav kan det bland annat tolkas som spontanitet istället för medveten formativ bedömning. Alice nämnde kroppsspråket först när frågan om feedback och hur eleverna tar till sig det kom upp i intervjun. Östlund (2012) är inne på samma spår och benämner det som de interaktionella resurserna med exempel som gester, tecken, tekniska hjälpmedel, upprepningar och ändrat röstläge.

Resultatet visade att bedömningen kom till uttryck när pedagogerna bekräftade elevernas handlingar och upprepade sin bedömning för att förbättra elevernas lärande under lärprocessen. Det var tydligt i observationerna hur pedagogerna använde formativ bedömning när de förstärkte presentationen av aktiviteten genom att upprepa sig, använda olika metoder och förtydliga med tecken och/eller bildstöd. Den formativa bedömningens roll handlar om att pedagogerna bekräftade positiva framsteg och upprepade de viktigaste tipsen för att hjälpa elevernas lärande. Under intervjuerna befäste pedagogerna den synen, när de berättade hur bedömningen kom till uttryck. Cecilia använde ord som: repetera, ta om, påminna, närvaro, upprepa. Bianca nämnde bekräftelse, förklara och upprepa som det vanligaste formativa arbetssättet. Det kan också härledas till ett engagerat arbetssätt hos pedagogerna, vilket inte är samma som god formativ bedömning. Dessutom är det inte orimligt att ett engagerat arbetssätt förstärks ytterligare av att observeras och intervjuas, samt att informanterna visste studiens inriktning av formativ bedömning inför observationerna och vilka frågor som skulle komma på intervjuerna.

Enligt Skolverket (2022) ska undervisningen på fritidshemmet utgöras av omsorg, lärande och utveckling. Bedömning i situationer av omsorg blev tydligt när vi observerade och intervjuade Bianca. Bedömningen kom till uttryck när hon varnade att toasten var varm, när hon frågade eleverna vad som är bra att ha nära till hands när man äter, samt att hon berättade att pedagogerna påminner eleverna

att tvätta händerna med tvål efter toalettbesök. Bianca kopplade det till bedömningens roll att arbeta för elevernas självständighet. Enligt Andersson och Östlund (2017) upplevde några av lärarna i studien att för stort fokus på omsorg hindrade kunskapsutmaningen, däremot försökte en del lärare lyfta fram lärandet som skedde under situationer av omsorgskaraktär. I några intervjuer kom det fram att bristen på gemensam planeringstid ledde till att pedagoger inte kände till aktivitetens syfte och mål, vilket möjliggör analysen att pedagoger som inte vet vilka mål det arbetas mot inte heller kan ge formativ bedömning för utveckling åt det hållet. Därav kanske bedömningen blir av omsorgskaraktär istället för kunskapsorienterad.

8.1 Hinder vid formativ bedömning

Ett tydligt hinder för pedagogernas arbete med formativ bedömning är den negativa laddning som begreppet bedömning har. I ett tidigt skede, när pedagoger på anpassade grundskolors fritidshem kontaktades med förfrågan om att medverka i vår studie, blev studiens syfte ifrågasatt. Svaret var välkomnande till att vi besökte dem för observation och intervju, men pedagogen förmedlade att de får rysningar av betyg och bedömning, eftersom de arbetar långsiktigt med att skapa nöjda och fungerande samhällsmedborgare. I vårt resultat var Bianca inne på liknande spår, när hon tänkte på ordet bedömning ansåg hon att de inte bedömer eleverna, i stället kollar de på utvecklingen. Bianca sade att de vill att eleverna utvecklas hela tiden, men de ställer inget krav på eleverna. Enkätundersökningen av Andersson (2013) visade att 25 % av de tillfrågade fritidspedagogerna anser att begreppet bedömning hade ganska eller mycket negativ laddning och mer än hälften svarade neutralt på frågan. Ett rimligt ställningstagande är att den negativa laddningen också handlar om osäkerhet kring begreppet formativ bedömning, där översättningen hos vissa pedagoger låg närmare betygsättning än feedback.

8.2 Metoddiskussion

Efter lite velande beslutades att göra både intervju och observation, vilket kändes heltäckande för att undersöka hur pedagogerna arbetar med formativ bedömning.

Ett tag tänkte vi fokusera på att endast göra observationer, vilket skulle kunna innebära dubbelt så många genomförda observationer för att undersöka hur den formativa bedömningen kom till uttryck. Då kändes det som en fördel för studien. Efter vidare fundering sågs nackdelen med det metodvalet, nämligen att inte få veta pedagogernas motivering till sin bedömning. Att de skulle få beskriva hur de arbetar med bedömningen och hur de ser på bedömningens roll, kände vi var ett viktigt komplement för studien. Därför valdes både observation och intervju som metod. Genom att förmedla både intervjufrågor och studiens tolkning av begreppet formativ bedömning några dagar innan intervjun, kan det ha påverkat svaren i intervjuerna att ha mer koppling till formativ bedömning än vad det haft annars.

Att båda spelade in och att vi hade en tydlig uppdelning vid transkribering gjorde den delen välfungerande, vilket var skönt eftersom det var tidskrävande. Det känns som att svårighetsgraden av observation och intervju underskattades, en lärdom är att träna på att observera och anteckna samtidigt, samt att testa intervjufrågorna på någon kollega innan intervjuerna till studien ska genomföras. Rimligtvis hade större erfarenhet av att observera och intervjua lett till en större närvaro av studiens författare för att kunna ställa följdfrågor av mer undersökande karaktär kopplat till studiens syfte, samt att ha ett bättre fokus på pedagogernas arbete med formativ bedömning under observationerna.

8.3 Konsekvenser för yrkesrollen

Studiens resultat visade att på anpassad grundskolas fritidshem görs bedömningar hela tiden, men oftast ur ett långsiktigt perspektiv. Det handlar mycket om förtydligande och upprepning, oftast verbalt tillsammans med bilder, tecken och kroppsspråk. Att pedagogerna ställde många frågor till eleverna gjorde att bedömningen blev tydlig och kopplas till omsorg för att göra eleverna självständiga. Reflektionen kan också styras mot ett spontant handlande eller att personaltätheten är så stor i anpassad grundskola att en pedagog ständigt befinner sig nära eleverna i de planerade aktiviteterna. De positiva effekterna av formativ bedömning som vår studie uppvisar står i kontrast till den negativa synen på bedömning i anpassad grundskola och problematiken när komplexiteten i

yrkesrollen leder till att lärarna i fritidshem går miste om planeringstid där kollegiala samtal kring bedömningens roll och uttryck för att förbättra elevernas lärande kunde varit i fokus. Alice berättade i intervjun att personalen på fritidshemmet har 45 minuters gemensam planering i månaden, en månad hade hela mötet handlat om taxirutiner. Bianca sade att en halvtimmes planeringstid ibland bara blir tio minuter. Andersson och Östlund (2017) visade upp ett helt annat resultat i sin forskning, där kollegiala samtal kring formativ bedömning ledde till innovativa undervisningsmetoder som fick positiv inverkan på elevernas lärande. De positiva effekterna av formativ bedömning som framkom i vår studie, samt tydligheten att kollegiala samtal är avgörande för bedömningens användande och kvalitet, kan tillsammans med Andersson och Östlunds studie skapa möjligheter att påverka den negativa bilden av formativ bedömning och hjälpa till att utveckla förståelse för vad bedömning kan vara.

8.4 Framtida forskning

Utifrån vårt resultat om bristen på kollegiala samtal för att kunna öka kvaliteten på den formativa bedömningen väcks intresse för framtida forskning. Dels att närmare studera de kollegiala samtalen, samt komplettera med intervjuer för att få pedagogernas syn på betydelsen av kollegiala samtal för bedömningens roll kopplat till elevernas lärande. Dels hade det varit intressant att studera rektorns ansvar. Att intervjua rektorer för att få deras syn på formativ bedömning och hur de kan skapa möjligheter för det i verksamheten är relevanta forskningsfrågor.

En annan vinkling är att diskussionen kring att den anpassade skolan inte har en egen läroplan för fritidshemmet är intressant ur forskningssynpunkt. Utifrån pedagogernas svar krävs mycket anpassningar, upprepningar, bekräftelse och kollegiala samtal. I en sådan studie skulle både lärare i fritidshem och de som beslutar kring läroplanen intervjuas, med förhoppningar att resultatet kanske kan få igång diskussioner kring att anpassa läroplanen för elever på den anpassade grundskolans fritidshem.

9.Referenser

Ahrne, G. & Svensson, P. (2022). *Handbok i kvalitativa metoder*. (3 uppl.). Liber.

Andersson, B. (2010). Introducing assessment into Swedish leisuretime centres – pedagogues' attitudes and practices. *Education inquiry* 1(3), 197–209.
[https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.3402/edui.v1i3.21942?needAccess=true &role=button](https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.3402/edui.v1i3.21942?needAccess=true&role=button)

Andersson, B. (2012). Bedömning av barn på fritidshem. *Forskning om undervisning och lärande*, (9 oktober 2012), 48–55.
<https://forskul.se/wp-content/uploads/2012/10/Ful9.pdf>

Andersson, B. (2013). *Nya fritidspedagoger: I spänningsfältet mellan tradition och nya styrformer*. Diss. Umeå universitet.
<http://umu.divaportal.org/smash/get/diva2:603114/FULLTEXT02.pdf>

Anderson, L., & Östlund, D. (2017). Assessments for learning in grades 1-9 in a special school for students with intellectual disability in Sweden. *Problems of Education in the 21st Century*, 75(6), 508–524.
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:mau:diva-14454>

Bjørndal, C.R.P. (2018). *Det värderande ögat: observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. (2 uppl.). Liber.

Black, P. & Wiliam, D. (1998) Assessment and classroom learning, *Assessment in Education*, 5(1), 1–74.
<https://www.gla.ac.uk/t4/learningandteaching/files/PGCTHE/BlackandWiliam1998.pdf>.

Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. (4 uppl.). Studentlitteratur.

- Eliasson, A. (2018). *Kvantitativ metod från början*. (4 uppl.). Studentlitteratur.
- Falkenström, H. (2019). *Formativ bedömning - en studie om vilka olika synsätt på formativ bedömning det finns bland lärare i särskolan*. [examensarbete, Karlstad universitet].
<https://www.divaportal.org/smash/get/diva2:1340149/FULLTEXT01.pdf>
- Holme, I. M. & Solvang, B. K. (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. (2 uppl.). Studentlitteratur.
- Håkansson, J. (2021). *Systematiskt kvalitetsarbete i förskola, skola och fritidshem: strategier och metoder*. (3 uppl.). Studentlitteratur.
- Jönsson, A. (2020). *Lärande bedömning*. (5 uppl.). Gleerups.
- Klapp, A. (2015). *Bedömning, betyg och lärande*. Studentlitteratur.
- Lager, K. (2020). Systematiskt kvalitetsarbete i fritidshem. B. Haglund, J. Gustafsson Nyckel & K. Lager (Red), *Fritidshemmets pedagogik i en ny tid* (s. 119–136). Gleerups.
- Lundahl, C. (2014). *Bedömning för lärande*. (2 uppl.). Studentlitteratur.
- Skollag* (SFS 2010:800). Utbildningsdepartementet.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800
- Skolverket. (2020). *Grundsärskolan är till för ditt barn* [Broschyr]. <https://www.skolverket.se/getFile?file=6364>
- Skolverket. (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet: Lgr22*. <https://www.skolverket.se/getFile?file=9718>
- Säljö, R. (2014). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. (3 uppl.). Studentlitteratur.

- Säljö, R. (2017). *Den lärande människan - teoretiska traditioner*. U.P. Lundgren, R. Säljö & C.Liberg. (Red.), *Lärande, skola, bildning*. (4 uppl., s. 203–264). Natur & Kultur.
- Säljö, R. (2022). *Lärande: en introduktion till perspektiv och metaforer*. (2 uppl.). Gleerups.
- Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed [Elektronisk resurs]*. (Reviderad utgåva). Vetenskapsrådet.
https://www.vr.se/analys/rapporter/vara_rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html
- Vygotsky, L.S. (1934). *Thinking and speaking*. The M.I.T. Press.
<https://www.marxists.org/archive/vygotsky/works/words/index.htm>
- Vygotskij, L.S. (1978). *Mind in society: the development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- Vygotskij, L.S. (1999). *Tänkande och språk*. Daidalos.
- Wallberg, H. (2013). *Formativ bedömning i praktiken: från förmedling till förståelse*. (1 uppl.). Gothia fortbildning.
- Wiliam, D. (2019). *Att följa lärande: formativ bedömning i praktiken*. (2 uppl.). Studentlitteratur.
- Östlund, D. (2012). *Deltagandets kontextuella villkor. Fem träningsklassers pedagogiska praktik*. [Doktorsavhandling, Malmö högskola]. Malmö Studies in Educational Sciences No. 67.
<https://www.divaportal.org/smash/get/diva2:571918/FULLTEXT01.pdf>

Bilaga A Missivbrev till rektorn

Till rektorn

Information om studien hur pedagoger arbetar med

formativ bedömning på fritidshemmet

Hej! Vi är två studenter som heter Caroline Dahlström Nilsson och Niclas Hilner. Vi går vår sista termin på Grundlärarprogrammet med inriktning mot fritidshem vid Högskolan Kristianstad. Vi skriver i nuläget på vårt examensarbete som innefattar 15 högskolepoäng. Syftet med vår forskning är att undersöka hur pedagoger arbetar med formativ bedömning på fritidshemmet. Som grund till vår undersökning kommer vi genomföra observation i elevgruppen på fritidshem i anpassad grundskola, samt intervju med berörd personal. Vi kommer spela in ljudfiler under intervjuerna och observationerna.

I undersökningen kommer vi att ta hänsyn till Vetenskapsrådet etiska riktlinjer vilket innebär att:

- Observationen är helt frivillig och deltagaren har rätt att dra sig ur när som helst under arbetets gång. Datamaterial där berörd deltagare medverkar kommer då att raderas och inte användas i uppsatsen.
- Informationen som samlas in kommer enbart att användas som underlag till vårt examensarbete och kommer att lagras säkert. Det är vi studenter, handledare och bedömande lärare som har tillgång till materialet och det kommer inte att överlämnas till någon annan. Studien kommer att registreras på Högskolan Kristianstad i enlighet med lagen om personuppgiftshantering (GDPR).
- Vi kommer i vårt arbete att skriva så att ingen kan identifiera vilken skola, vilka elever eller var gruppen kommer ifrån. Det kommer inte heller framgå några personuppgifter på de pedagogerna eller eleverna som medverkar i studien.

Ett informationsbrev samt samtyckesblankett kommer att gå ut till berörda vårdnadshavare där de får möjlighet att godkänna att deras barn få delta i studien.

Ett informationsbrev samt samtyckesblankett kommer även att gå ut till berörd personal. Genomförandet av observationsstudie och intervju är EN torsdag i veckorna 8 - 10, under 2-3 timmar per tillfälle, där 45 minuter är intervjun.

Efter godkänt examensarbete kommer det att publiceras i diva portalen (diva-portal.org) på Högskolan Kristianstad och därefter raderas allt material som har kommit in under studien.

Vår handledare på Högskolan Kristianstad är Kristina Westlund

Har ni några frågor eller funderingar är det bara att höra av er till oss.

Med vänliga hälsningar

Caroline Dahlström Nilsson (C*****.*****@*****.se)

Niclas Hilner (N*****.*****@*****.se)

Bilaga B Missivbrev till pedagogen

Till Pedagogen

Förfrågan om att medverka i studie om hur pedagoger arbetar
med formativ med formativ bedömning på fritidshemmet

Hej! Vi är två studenter som heter Caroline Dahlström Nilsson och Niclas Hilner. Vi går vår sista termin på Grundlärarprogrammet med inriktning mot fritidshem vid Högskolan Kristianstad. Vi skriver i nuläget på vårt examensarbete som innefattar 15 högskolepoäng. Syftet med vår forskning är att undersöka hur pedagoger arbetar med formativ bedömning på fritidshemmet. Som grund till vår undersökning kommer vi genomföra observation i elevgruppen på fritidshem i anpassad grundskola, samt intervju med berörd personal. Vi kommer spela in ljudfiler under intervjuerna och observationerna.

Vi kommer under ett tillfälle att genomföra observation av ditt arbete. Efter observationen kommer vi genomföra en semistrukturerad intervju som pågår cirka 45 minuter. Syftet är att vi vill undersöka hur du som pedagog på den anpassade grundskolans fritidshem arbetar med formativ bedömning i aktiviteter för att stödja elevernas utveckling och lärande.

I undersökningen kommer vi att ta hänsyn till Vetenskapsrådet etiska riktlinjer vilket innebär att:

- Observationen är helt frivillig och deltagaren har rätt att dra sig ur när som helst under arbetets gång. Datamaterial där berörd deltagare medverkar kommer då att raderas och inte användas i uppsatsen.
- Informationen som samlas in kommer enbart att användas som underlag till vårt examensarbete och kommer att lagras säkert. Det är vi studenter, handledare och bedömande lärare som har tillgång till materialet och det kommer inte att överlämnas till någon annan. Studien kommer att registreras på Högskolan Kristianstad i enlighet med lagen om personuppgiftshantering (GDPR).
- Vi kommer i vårt arbete att skriva så att ingen kan identifiera vilken skola, vilka elever eller var gruppen kommer ifrån. Det kommer inte heller

framgå några personuppgifter på de pedagogerna eller eleverna som medverkar i studien.

För att vi ska kunna genomföra observationen och intervjun behöver vi ert medgivande. En medgivandeblankett medföljer under denna information. Observera att du fyller i oavsett om du vill medverka i studien eller inte. Den ifyllda blanketten lämnas till oss innan genomförandet av observationsstudien och intervjun. Genomförandet är EN torsdag i veckorna 8 - 10, under 2-3 timmar per tillfälle, där 45 minuter är intervjun.

Tack på förhand.

Efter godkänt examensarbete kommer det att publiceras i diva portalen (diva-portal.org) på Högskolan Kristianstad och därefter raderas allt material som har kommit in under studien.

Vår handledare på Högskolan Kristianstad är Kristina Westlund

Har ni några frågor eller funderingar är det bara att höra av er till oss.

Med vänliga hälsningar

Caroline Dahlström Nilsson (C*****.*****@*****.se)

Niclas Hilner (N*****.*****@*****.se)

Samtyckesblankett till deltagande i studien om hur pedagoger arbetar med
formativ bedömning på fritidshemmet:

JA, jag har tagit del av informationen och samtycker till att medverka i studien
hur pedagoger arbetar med formativ bedömning på fritidshemmet.

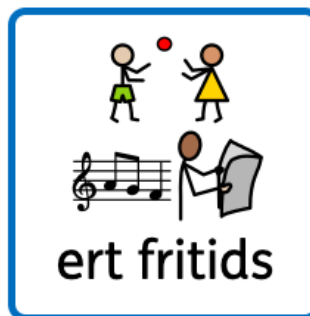
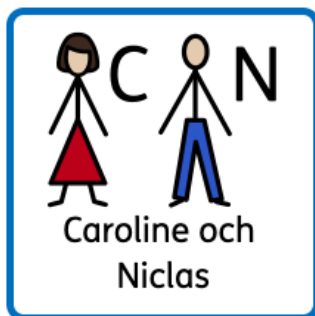
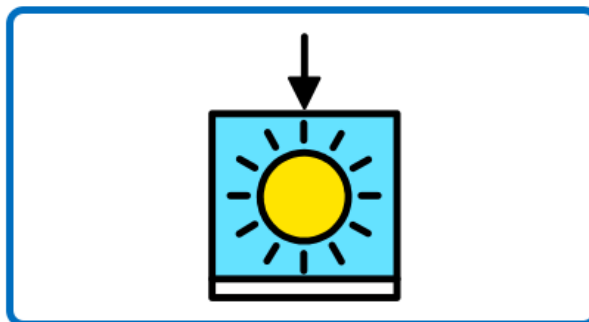
JA, jag samtycker till att bli inspelad med ljudutrustning i samband med
studien hur pedagoger arbetar med formativ bedömning på fritidshemmet.

NEJ, jag samtycker INTE till att medverka i studien hur pedagoger arbetar med
formativ bedömning på fritidshemmet.

Ort:..... Datum:.....

Deltagarens underskrift

Namnförtydligande

Bilaga C Missivbrev till vårdnadshavare

Till Vårdnadshavare

Förfrågan om att medverka i studie om hur pedagoger arbetar med formativ bedömning på fritidshemmet

Hej! Vi är två studenter som heter Caroline Dahlström Nilsson och Niclas Hilner. Vi går vår sista termin på Grundlärarprogrammet med inriktning mot fritidshem vid Högskolan Kristianstad. Vi skriver i nuläget på vårt examensarbete som innefattar 15 högskolepoäng. Syftet med vår forskning är att undersöka hur pedagoger arbetar med formativ bedömning på fritidshemmet. Som grund till vår undersökning kommer vi genomföra observation i elevgruppen på fritidshem i anpassad grundskola.

Vi kommer under ett tillfälle att vara på ditt barns fritidshem för att observera pedagogerna i deras arbete tillsammans med barnen. Vi kommer att göra ljudinspelningar under observationen. Vårt fokus kommer att ligga på hur pedagoger på den anpassade grundskolans fritids arbetar med formativ bedömning i aktiviteter för att stödja elevernas utveckling och lärande.

I undersökningen kommer vi att ta hänsyn till Vetenskapsrådet etiska riktlinjer vilket innebär att:

- Observationen är helt frivillig och deltagaren har rätt att dra sig ur när som helst under arbetets gång. Datamaterial där berörd deltagare medverkar kommer då att raderas och inte användas i uppsatsen.
- Informationen som samlas in kommer enbart att användas som underlag till vårt examensarbete och kommer att lagras säkert. Det är vi studenter, handledare och bedömande lärare som har tillgång till materialet och det kommer inte att överlämnas till någon annan. Studien kommer att registreras på Högskolan Kristianstad i enlighet med lagen om personuppgiftshantering (GDPR).

- Vi kommer i vårt arbete att skriva så att ingen kan identifiera vilken skola, vilka elever eller var gruppen kommer ifrån. Det kommer inte heller framgå några personuppgifter på de pedagogerna eller eleverna som medverkar i studien.

För att vi ska kunna genomföra observationerna behöver vi ditt/ ert medgivande. En medgivandeblankett medföljer under denna information. Observera att ni fyller i oavsett om du/ni vill att ditt/ert barn ska få medverka i studien eller inte. Den ifyllda blanketten lämnas till personalen på fritidshemmet senast fredag vecka 7. Observationsstudien kommer genomföras en torsdag vecka 8, 9 eller 10.

Tack på förhand.

Efter godkänt examensarbete kommer det att publiceras i diva portalen (diva-portal.org) på Högskolan Kristianstad och därefter raderas allt material som har kommit in under studien.

Vår handledare på Högskolan Kristianstad är Kristina Westlund

Har ni några frågor eller funderingar är det bara att höra av er till oss.

Med vänliga hälsningar

Caroline Dahlström Nilsson (C*****.*****@*****.se)

Niclas Hilner (N*****.*****@*****.se)

Samtyckesblankett till deltagande i studien om hur pedagoger arbetar med
formativ bedömning på fritidshemmet:

JA, vi/ jag har tagit del av informationen och samtycker till att vårt/mitt barn
medverkar i studien hur pedagoger arbetar med formativ bedömning på
fritidshemmet.

JA, vi/ jag samtycker till att vårt/mitt barn blir inspelat med ljudutrustning i
samband med studien hur pedagoger arbetar med formativ bedömning på
fritidshemmet.

NEJ, vi/jag samtycker INTE till att vårt/mitt barn medverkar i studien hur
pedagoger arbetar med formativ bedömning på fritidshemmet.

Ort: Datum:

Elevens namn

Vårdnadshavarnas underskrift

Namnförtydligande

Bilaga D Observationsmall

Datum: Kod:	Antal Elever:	Antal Pedagoger:
	Observation	Reflektion
<p><u>Målen:</u> Är målet tydligt: 1. Hur Presenteras aktivitetens mål och syfte:</p>		
<p><u>Återkoppling:</u> 2. Vilken feedback ger pedagogen?</p>		
<p>3. Hur ges individuell respektive grupporienterad återkoppling?</p>		
<p>4. Ser vi någon annan sorts bedömning? Hur ges den i så fall?</p>		

Bilaga E Intervjufrågor

Datum: Kod:
Antal Elever: Antal Pedagoger:

1. Hur ser du på den formativa bedömningen på fritidshemmet?
2. Hur arbetar ni med formativ bedömning på fritidshemmet?
3. Hur anser du att eleverna tar till sig den formativa bedömningen?
4. Upplever du någon skillnad mellan formativ bedömning i den formella- (planerade) och informella (oplanerade) aktiviteten?
5. Har ni pedagogiska planeringar för aktiviteten med tydligt mål och syfte?
Utgår er formativa bedömning från angivet mål och syfte?
6. Är alla pedagoger på fritidshemmet insatta i aktivitetens mål och syfte?